

Ditlev Olsen, fyrirstöðumaður á Skúlanum á Trøðni:

Eingin veit, hvat staming er

Í sambandi við, at nú er komið so at siga undir land við stovnanini av einum Høgættarfelag – felag fyri fólk, ið stama – hevur Sosialurinn fingið Ditlev Olsen, talupedagog at greiða frá eitt sindur um staming

Sum so mangt annað, so er eisini staming eitt rættliga stórt evni, skal tað verða lýst út í æsir.

Øll kenna vit onkran, ið stamar, og fleiri av okkum hava óivað upplivað sjálv, hvussu tað kennist at renna undan orðunum ella als ikki at finna tey.

Sosialurinn hevur fingið Ditlev Olsen, talupedagog og fyrirstöðumann á Skúlanum á Trøðni at greiða eitt sindur frá um staming.

Uppgávu um staming

„Ja, eg skuldi vita eitt sindur um hetta stóra og umfevnandi evni, tí umframt at hava arbeitt við fólki, ið stama, havi eg eisini skriva eina stóra uppgávu um júst staming,“ sigur Ditlev.

Hann sigur, at sum við so mongum øðrum, verður eisini roynt at finna orsökina til staming, og síðani at hjálpa, so stamingin heilt ella partvíst kann halda uppat.

Spurdur, hvat staming er, svarar hann, at tað er helst eingin, ið til fulnar kann svara tí spurninginum.

„Fyri at fáa greiði á teimum ymsu viðurskiftunum, verður nógv hugt at, nær stamingin byrjar,“ sigur hann. „Og her kann vera rættliga ymist, hvussu vorið er við tí.“

Byrja samstundis sum tey læra at tosa

Í flestu førum sær út til, at børn byrja at stama, um somu tíð, sum tey byrja at læra at tosa, meðan summi byrja um skúlaaldur og onnur seinni, tá tey eru komin í pubertitetsárin.

„Fleiri granskarar hava roynt at sett tøl á, nær børn byrja at stama, men ymist er, hvat teir koma til,“ sigur Ditlev. „Summir siga, at

37% av teimum, ið stama, byrja í 3-4 ára aldrinum, meðan aðrir siga hetta tal vera 67%.“

Tann, sum Ditlev tó sjálvur heldur vera mest eftirfarandi, er ein amerikumaður, sum er komin fram til, at 60% av teimum, sum stama, byrja í aldrinum millum 2-5 ár.

„Sera vanligt er, at børn byrja á tann hátt, at tey endurtaka orð og setningar, tó uttan at tosa skjótari enn vanligt,“ sigur hann. „Hetta er tað, vit kalla primer staming, meðan tann sekunda stamingin er, tá spasmur koma uppí, samantrekking av vøddum og slíkt.“

Tveir høvuðsbólkar

Tey, ið stama, verða býtt upp í tveir høvuðsbólkar:

Klonisk staming og tonisk staming.

Kloniskir stamarar eru tey, ið hegga í tí, men kortini alla tíðina koma viðari. Tey siga orð, setningar og partar av orðum upp í saman.

Toniskir stamarar eru so tey, ið renna seg púra fastan í tí, tey vilja og royna at siga. Tey tykjast hava í so stóran skund, og so stendur alt fast.

„Vit kunnu eisini koma útfyri blandingum av hesum báðum høvuðsbólkunum,“ greiðir Ditlev frá. „Tá verður talan so um toniska/kloniska staming ella kloniska/toniska staming.“

Trampa í gólvið

„Tey, ið eru heilt illa fyri av staming, kunnu bæði knýta nevarnar, trampa í gólvið og spennast allan kroppin í ótta fyri ikki at koma viðari,“ sigur hann.

„Vit, sum arbeiða við

staming og stamarum, skulu so royna at finna fram til, hví tey stama, og hvat skal gerast, so tey kunnu sleppa av við stamingina ella verða hjálpt at hava tamarhald á henni.“

Her vísir hann á, at hjá náttúrfólkunum sæst at kalla einki til staming yvirhøvur, meðan hetta í sívilsiseraða heiminum er púra vanligt.

„Staming kann vera bæði arvalig og neurotisk, og í mongum førum ber til at vísa á sálarligar orsøkir ella skelk og ósemju ella stríð av einumhvørjum slag,“ sigur Ditlev, samstundis sum hann vísir á, at uppvøkstur og uppaling kunnu hava sera nógv at siga.

Millum annað heldur hann tað vera sera áhugavert, at so at siga eingin

staming er hjá náttúrfólkunum, har børnini ikki verða vand upp við brestum í endan, ella at tey verða skeldað ógvusliga út, sum vit kanska ofta kenna tað frá okkum sjálvum.

Minka um spenningin

„Ein bati er at royna at minka um tann spenningin, sum elvir til stamingina,“ sigur Ditlev. „Fáa vit orsøkina til stamingina at hvørva, ber næstan eisini til at fáa stamingina at fara sama veg.“

Hann sigur, at tíverri kunnu onkuntíð liggja tvangs-neurosar aftanfyrir orsøkirnar til stamingina.

Til dømis kunnu tað vera børn, ið ikki vilja eta, pissa undir seg ella býta negl, sum eisini stama.

Ikki er altíð so nógv, ið

liggur aftanfyrir, men tað, sum umræður, er at finna fram til hetta, og so fáa hjálpt hareftir.

Hjálpir at syngja

Ofta hoyrir ein, at tað hjálpir hjá stamarum at syngja, og er tað helst eisini so.

Vit kenna jú søguna um dekkaran, sum stóð undir liðini á skiparanum, tá hesin varð sligin út, og dekkarin skuldi geva stýrsmanninum boð um, hvat hent var. Dekkarin stamaði so illa, at hann valdi at syngja boðini: „Skiparin er dottin fyrir borð, fallera!“

Hetta er sjálvsagt bert ein skønna, men Ditlev fortelur, at hann bert í einum einasta føri hevur vita um fólk, sum hevur stamað í sang í eisini:

„Tað vísir seg, at rútmán

hevur eina góða ávirkan, og ofta brúka vit eisini sang í sambandi við viðgerðina.“

Andadrátturin hevur nógv at siga

„Tað fyrsta sum er at gera, tá vit skulu hjálpa einum stamara, er at vinna álitid hjá viðkomandi,“ sigur Ditlev. „Tað hevur nógv at siga, fyri at úrslitið skal gerast so gott sum gjørligt.“

Tað næsta, farið verður undir, er andadrátturin:

„Síðani er at finna útav, hvussu viðkomandi andar; um tað er uppi í bróstinum, um rivini, ella viðkomandi hevur búkandrátt.“

Ditlev sigur, at anda-